

ELŐSZÓ

A *Verseny és szabályozás* című évkönyv 2008. évi kötete az előző évben kialakított szerkezetet követve négy részre tagolódik. Az I. részben (Áttekintés. Múlt, jelen, jövő az ágazati és versenyszabályozásban) olyan írásokat jelentetünk meg, amelyek a szabályozás átfogó – nem csak egyes ágazatokhoz kötődő – problémáit tárgyalják. Az első tanulmány (Kovács András György: Mitől szabályozó egy hatóság?) azt vizsgálja, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok szervezete és jogalkalmazása hogyan illeszkedik a hazai szabályozási hagyományokba. A tanulmány meghatározza, hogy milyen kritériumok teljesülése esetén beszélhetünk szabályozó hatóságokról. A jogi elemzést Kiss Ferenc László tanulmánya (Belső gazdaságosság a termelési folyamatban) követi, amely a szabályozás közgazdasági irodalmában alapvetőnek számító kérdéscsoportot, a termelési folyamatokban található belső gazdaságosságot taglalja, monográfiaszerűen foglalkozik a méret- és választékgazdaságossággal, valamint kitér a természetes monopólium meghatározhatóságának kérdésére is. Ez az írás az évkönyv készítőinek azt a szándékát jeleníti meg, hogy olyan fogalmakat és összefüggéseket tárjunk évről évre az olvasók elé, amelyek beható ismerete szükséges a verseny és a szabályozás elméletével kapcsolatban újabb eredmények és vitatott témakörök megértéséhez.

A kötet II. részét (Betekintés. Hírközlés és hatásai) mindenkor egy-egy témakör részletesebb kifejtésére szánjuk. Ebben az évben szeretnénk bemutatni a hírközlésben – a legelőször liberalizálódó ágazatban – felvetődő, ott már megoldott vagy még megoldásra váró problémákat, valamint azoknak más szabályozott ágazatokban való megjelenését, a megoldások átvételét vagy elutasítását. A távközlés-szabályozási fogalmakkal még csak ismerkedő olvasó a III. rész távközlési tanulmányából kaphat segítséget az itteni megállapítások értelmezéséhez. Az első tanulmány (Gálik Mihály: A magyar médiapiacok koncentrálttsága és a médiakoncentráció ágazati szabályozása) a sok országban ma már a távközléssel együtt szabályozott médiapiacokat vizsgálva bizonyítja, hogy Magyarországon sem a médiakoncentráció, sem a hatályos szabályozása nem felel meg a médiapiac mai fejlettségének, így nem képes követni az infokommunikációs szféra globális változásait, a szabályozásban érvényesülő nemzetközi trendeket, ezért sürgős átalakításra szorul. A második tanulmány (Nagy Csongor István: A jelentős piaci erő jogintézménye a villamosenergia-piac szabályozásában – jogalkotói önellentmondás) a távközlés-szabályozásban széles körben alkalmazott fogalom használatával összefüggő kételyeket fogalmazza meg

a villamosenergia-ipar szabályozását elemezve. A tanulmány az elektronikus hírközlés és a villamosenergia-iparág jellemzőit összevetve, azt vizsgálja, hogy az utóbbi esetében is fennállnak-e azok a szempontok és feltételek, amelyek indokoltá tették a jelentős piaci erő jogintézményének bevezetését az elektronikus hírközlésben.

A szabályozói döntések meghozatalakor végső soron a fogyasztói jólét növekedése lebeg a szabályozók szeme előtt. A harmadik tanulmány (Lőrincz László–Nagy Péter: Az áttérési költségek hatása a versenyre a távközlési piacokon) a szabályozás kutatásának azon vonulatához tartozik, amelyben a fogyasztói magatartás változásait vizsgálva lehet következtetni a szabályozói lépések helyességére. A tanulmány áttekinti a szolgáltatóváltásnál felmerülő áttérési költségeket, azok lehetséges piaci hatásait, illetve elemzi az ezzel kapcsolatos szabályozási lehetőségeket. Kérdőíves kutatás alapján elemzi, hogyan alakulnak a váltási költségek Magyarországon három távközlési szolgáltatás (vezetékes és mobiltelefon, illetve internet) esetében. A negyedik tanulmány (Kiss Ferenc László: A vállalati termelékenység elemzése vállalatközi összehasonlítás és dekompozíció segítségével) bemutatja, miként lehet szabályozott vállalatok termelékenységének időbeli változását és a változások ütemének vállalatközi összehasonlítását olyan alapvető fontosságú célok elérése érdekében elemezni, mint a szabályozott vállalatok hatékonyságának és profitabilitásának megismerése és előrejelzése, illetve hatékonysági és nyereségcélok felállítása, valamint realitásuk és ésszerűségük elbírálása. Távközlési példán – két létező szabályozott vállalat termelékenységének összehasonlító elemzése segítségével – bizonyítja, hogy az ismertett módszer a vállalatirányítási és szabályozói gyakorlatban sikerrel alkalmazható.

Az évkönyv III. része (Körbetekintés. A hálózatos szolgáltatások piaca és szabályozása) a tavaly áttekintett postai, vasúti és villamosenergia-ipari szolgáltatások után, idén a távközléssel és a gázszolgáltatással foglalkozik. A hálózatos szolgáltatások piaci helyzetét és ágazati szabályozását részletesen szemléltető körképek sorában most már csak a vízzolgáltatás bemutatása van hátra. Az első tanulmány (Valentiny Pál: A liberalizálódás foka) szerint megerősödött az az igény, hogy a hálózatos szolgáltatások liberalizálódásának folyamatát értékeljék, a hátralevő utat felmérjék. A tanulmány ezért a liberalizálódás fokának mérhetőségére keresi a választ, és felvázolja azokat a lehetőségeket, amelyek a hálózatos szolgáltatások összehasonlítására rendelkezésre állnak. Ennek a résznek a második tanulmánya (Kiss Károly Miklós: A távközlési szektor szabályozása) a távközlési szektor hazai szabályozásának áttekintésére és értékelésére vállalkozik. A tanulmány az európai uniós és a hazai jogi környezet és jogalkalmazói gyakorlat, a jogsértést megállapító eljárások áttekintése után kitér a távközlési piacok szerkezetének, az áraknak az alakulására, a hozzáférés és hálózatok összekapcsolásának fontosabb kérdéseire. A tanulmány a fogyasztó szemszögéből is értékeli a távközlési szektor fejlődését. A harmadik ide tartozó tanulmány (Vince Péter: Modellváltás a földgázellátásban) a tavalyi villamosenergia-ipari elemzés párja, hiszen a két szektor hazai szabályozása együtt haladt. A mostani elemzés áttekinti, hogy a földgázellátás működési modellje az elmúlt közel két

évtizedben milyen szakaszokon keresztül alakult át, és ennek során hogyan tudott érvényre jutni a piacnyitás egyre erőteljesebben előtérbe kerülő követelménye az örökölt piac- és vállalatszerkezeti, valamint intézményi korlátok között.

Az évkönyv IV. része (Kitekintés. Szakirodalmi tájékoztató) a további munkához alapot adó – a hazai és a külföldi forrásokat feltáró – szakirodalmat nyújtja. A megelőző kötetben több év szakirodalmát próbáltuk meg összefoglalni, most már csak 2008 irodalmának válogatását közöljük. A bibliográfiai adatokat az olvasók munkájának megkönnyítése érdekében – ahol erre lehetőség volt – kiegészítettük az online hozzáférés adataival. Tavalyi kötetünkben közreadtuk a verseny és szabályozás témájával foglalkozó legfontosabb kutatóhelyek listáját, ebben a kötetben néhány jog és közgazdaságtannal foglalkozó internetes portálon túl a legismertebb nemzetközi, közgazdasági elemzést végző tanácsadó cégek listáját és online hozzáférését találják az olvasók.

Örömünkre szolgált, hogy az évkönyv szerkesztőbizottságába bekerült Nagy Csongor István, akinek révén reméljük, hogy a jog és a közgazdaságtan lehetséges interdiszciplináris kapcsolódásaiban rejlő lehetőségek nem maradnak kihasználatlanul.

Kiss Ferenc László

Valentiny Pál